

Tariffoppgjøret 2019 - Forhandlingsposisjon

Dokumentasjon: - Norsk næringsliv foran mellomoppgjøret 2019

Sammendrag

Lønnsoppgjøret i 2019 må bidra til at konkurranseevnen styrkes

Det er vel to år siden norsk økonomi gikk inn i en moderat oppgangskonjunktur. Kapasitetsutnyttelsen i fastlandsøkonomien har vært lavere enn normalt de siste årene. Produksjonsgapet har vært negativt siden 2015, noe som indikerer ledige ressurser i økonomien. Beregninger tyder på at dette gapet trolig vil lukkes i år. Statistisk sentralbyrås (SSB) og Norges Banks anslag for veksten i fastlandsøkonomien fremover er noe høyere enn trendvekst. Kapasitetsutnyttingen vil dermed fortsette å øke fremover. Imidlertid er arbeidsledighetsraten, målt ved SSBs arbeidskraftundersøkelse (AKU) fortsatt høyere enn OECDs anslag for likevektsledigheten (NAIRU). Selv om arbeidsledighetsraten ventes å avta noe fremover vil den ventelig fortsatt ligge høyere enn likevektsnivået i år. Det tilsier isolert sett at lønns- og prisveksten vil holde seg relativt moderat.

SSB anslår en vekst i fastlandsøkonomien på 2,7 prosent i 2019. Privat forbruk er den etter-spørselskomponenten som bidrar mest til veksten, selv om utviklingen i forbruket blir moderat. Det er videre forventninger om at eksporten fra fastlandet vil øke mellom 3 og 5 prosent og bidra til å løfte veksten i fastlandsøkonomien. Høyere offshoreinvesteringer globalt ventes også å bidra til å trekke eksporten fra leverandørindustrien opp. Eksportørene vil også få drahjelp av en fortsatt svak krone. Oljeinvesteringene vil ta seg opp i år. Boliginvesteringene forventes å utvikle seg tilnærmet uendret i år, mens øvrige investeringer i fastlandet vil gi et positivt vekstbidrag.

Høsten 2018 var turbulent. Verdens to største økonomier, USA og Kina, står midt oppe i en potensielt ødeleggende handelskrig. Storbritannia står på terskelen til å forlate EU, muligens uten en avtale om på hvilke vilkår utmeldingen skal skje. Etter lang tid med oppgang, opplevde de fleste børser et kraftig fall i fjor høst. Siden begynnelsen av oktober har oljeprisen falt om lag 25 prosent. Likevel peker vekstanslagene samlet sett mot relativt god vekst i internasjonal økonomi. Globalt BNP anslås å øke med 3,5 prosent i 2019, og med 2,2 prosent for Norges handelspartnere. Usikkerheten rundt vekstanslagene har økt den siste tiden, og veksten kan bli svakere enn anslått.

Frontfagsmodellen innebærer at lønnskostnadsandelen i industrien er noen lunde stabil over tid. Da må den nominelle lønnsveksten på lang sikt følge utviklingen i produktiviteten og produsentprisene. Høy nominell lønnsvekst uten bakgrunn i tilsvarende produktivitetsvekst, vil i all hovedsak slå ut i høyere inflasjon og økt arbeidsledighet på lengre sikt, og ikke i høyere reallønnsvekst. I industrien falt produktiviteten med 0,3 prosent i 2018, mens prisene på industriens bruttoprodukt falt med 2,7 prosent. I perioden 2008-2017 var den årlige produktivitetsveksten på 1,8 prosent, 0,1 prosentpoeng høyere enn hos handelspartnerne.

Norges konkurranseevne avhenger blant annet av utviklingen i produktivitet, lønnskostnader, produsentpriser og valutakurser relativt til våre handelspartnere. Etter oljenedturen har sterk økning i oljepengebruken, lave renter og bedret konkurranseevne gitt viktig drahjelp for norsk økonomi. Penge- og finanspolitikken vil gi mindre drahjelp fremover. Styringsrentene økes nå og offentlige budsjetter legges om i en nøytral retning.

De relative timelønnskostnadene for alle ansatte i industrien i felles valuta, som er et mål for konkurranseevnen, ble bedret i 2018. Mens kostnadsnivået lå 31 prosent over handelspartnerne i EU i 2017, viser foreløpige tall at kostnadsnivået per time lå 29 prosent over i fjor.

Når utsiktene for kronekursen er usikker, vil lønnsdannelsen få et større ansvar for å ivareta konkurranseevnen. Produktivitetsveksten i Norge kan vanskelig forutsettes å være høyere enn hos våre konkurrenter. Dersom konkurranseevnen skal ivaretas, bør følgelig lønnsveksten i Norge være lavere enn lønnsveksten hos handelspartnerne. Forventet lønnskostnadsvekst per sysselsatt hos Norges handelspartnere er av OECD anslått til 3,5 prosent i 2019.

På arbeidsmarkedet fortsetter veksten i sysselsettingen, med en veksttakt som synes å være høy og ganske stabil. SSB og Norges Bank venter en sysselsettingsvekst på 1,1 prosent i 2019. Det ventes også vekst i sysselsettingsandelen. Nedgangen i arbeidsledigheten ventes å falle sakte. Både SSB og Norges Bank venter at arbeidsledigheten holder seg på 3,8 prosent i 2019. Det har vært en vekst i antall ledige stillinger gjennom 2018, men resultatene fra NHOs medlemsundersøkelse viser at mangelen på kvalifisert arbeidskraft ikke har endret seg mye gjennom fjoråret. Omfanget av ledige stillinger sett i forhold til ønsket sysselsetting varierer mellom yrkesgrupper og mellom næringer.

Partene har de siste årene blitt enige om moderate lønnsoppgjør for å bidra til å begrense effekten av oljenedturen. Frontfagets økonomiske ramme ble av NHO, i forståelse med LO, anslått å gi en årslønnsvekst på 2,8 prosent i 2018. Årslønnsveksten for industrien samlet i NHO-området er av Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU) foreløpig beregnet til 2³/₄ prosent. Dermed ga normen fra hovedoppgjøret et troverdig anslag på lokal og samlet lønnsvekst i frontfaget i fjor. For industrien i NHO-området samlet er overhenget til 2019 foreløpig beregnet til 1,2 prosent.

I 2018 har en tørr sommer og sterk vekst i strømprisene bidratt til å trekke konsumprisveksten opp. Konsumprisene økte med 2,7 prosent i 2018, 0,7 prosentpoeng høyere enn lagt til grunn i hovedoppgjøret. Med en årslønnsvekst i hele økonomien på 2,8 prosent, økte reallønnen for en arbeidstaker med en årslønn og en lønnsvekst som gjennomsnittet med 0,1 prosent i 2018. TBU har foreløpig anslått konsumprisveksten til om lag 2,2 prosent i 2019.

Industriens driftsresultat falt ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall fra 27,5 milliarder i 2017 til 17,5 milliarder i 2018. Sammenlignet med året før var det nedgang i driftsresultatet i de fleste industribransjer. Mye av dette kan forklares av at prisene på innsatsfaktorer økte mer enn produsentprisene, blant annet som følge av sterk prisvekst på energibruk. I verkstedsindustrien var driftsresultatet i fjor negativt.

Lønnskostnadene som andel av verdiskapingen i industrien samlet, er på grunnlag av SSBs foreløpige nasjonalregnskap beregnet til 89,5 prosent i 2018. Dette er den høyeste andelen som er observert på førti år, og også høyere enn gjennomsnittet de siste tjue årene. Tallene indikerer at

kapitaleierne nå sitter igjen med en lavere andel av verdiskapingen enn det som er frontfagsmodellens utgangspunkt, at fordelingen mellom arbeid og kapital i industrien skal være rimelig stabil over tid.

Partene er enige om at intensjonen fra oppgjøret 2018 om å avtalefeste omlegginger av AFP-ordning som en del av mellomoppgjøret 2019, av tidsmessige årsaker ikke blir aktuelt. Målsettingen er at utredningen skal være ferdig høsten 2019. Blir partene enig om en omlegging før tariffoppgjøret 2020, er NHO innstilt på å tariffeste endringene som en del av et forbundsvist oppgjør. Det vises for øvrig til protokollen fra hovedoppgjøret 2018.

Derfor mener NHO at:

- Konkurransesevnen må styrkes. Lønnsveksten i Norge bør derfor bli lavere enn lønnsveksten hos handelspartnerne.
- Lønnsdifferensiering etter den enkelte bedrifts økonomiske situasjon skal ivaretas gjennom lokale forhandlinger. Ved eventuelle sentrale tillegg bør det derfor skilles mellom de overenskomster som har og de som ikke har lokale forhandlinger.
- Den økonomiske realitet som er lagt til grunn for resultatet i de sentrale forhandlingene skal også gjelde for de forhandlinger som i etterkant skal føres om eventuelle justeringer av minstelønnssetser.

Forslag til vedtak

"Representantskapet slutter seg til at tariffoppgjøret gjennomføres i samsvar med det som er skissert i bakgrunnsnotatet "Norsk næringsliv foran mellomoppgjøret 2019". Styret gis fullmakt til å vedta oppgjøret."